

ҒТАМР 14.09.35

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2024-147-2-164-179>

Ғылыми мақала

Коллаборациялық орта негізінде болашақ педагогтің кәсіби даярлығының теориялық-әдіснамалық негіздемесі

Э.А. Айтенова*,^{id} Қ.Н. Сарыбекова,^{id} А.А. Сманова,^{id} З.Д. Кошимбетова^{id}

М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті, Тараз, Қазақстан

(E-mail: emma_14@mail.ru, bina.bazi@mail.ru, alua_87.87@mail.ru, zaure.koshimbetova@mail.ru)

Аңдатпа. Білім беру сапасы, оның ішінде кәсіби мамандарды даярлау, мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігіне кепілдік береді. Яғни, жоғары білім беру саласындағы коллаборациялық ортаны құрудың жетекші факторлары жаһандану, технологиялық жетістіктер мен экономиканың жаңа түріндегі жоғары білім беру жүйесіне әлеуметтік тапсырыстың өзгеруі деп айтуға болады. Ұсынып отырған мақаланың мақсаты – болашақ педагогтің даярлығын қалыптастырудағы коллаборациялық ортаның рөлін зерттеу және нәтижелерін айқындау болып табылады.

Сондай-ақ, мақалада шетелдік және отандық ғылыми әдебиеттердегі инновациялық білім беру технологиясы ретінде коллаборациялық оқу ортасының мәнін жан-жақты талдауға әрекет жасалды. Олай дейтініміз, шетелдік және отандық ғалымдардың ЖОО-да коллаборациялық оқытудың, оның ішінде болашақ педагогтің кәсіби даярлығына қатысты артықшылықтары туралы көзқарастарын жинақтай отырып, «коллаборация», «коллаборациялық орта», «коллаборациялық оқыту», «коллаборациялық технология» ұғымдарының мәні ашылып, авторлық анықтама берілді. Университетте коллаборациялық оқу ортасын ұйымдастырудың артықшылықтары, тиімділігі, қадамдары және негізгі форматы – топтық жұмыстың принциптері сипатталған. Коллаборациялық ортаның құрамындағы жоғары білім беру ұйымдары қызметінің маңызды шарттары ашықтыққа, өзін-өзі басқаруға, ғылыми әлеуетті арттыруға және іске асыруға даярлық болып табылатындығы көрсетілген.

Кәсіби коллаборациялық педагогикалық қоғамдастықтың өзара әрекеттесуіне және әр қатысушының шығармашылық белсенділігі үдерісінде білімнің бір түрінің екіншісіне ауысуына байланысты бірдей алгоритмге ие. Біртұтас ынтымақтастық үдерісі тәжірибе алмасуға; ұқсастықтар, гипотезалар, модельдер құруға; ассимиляцияға ауысуынан тұрады. Осылайша, іс-әрекеттің нақты алгоритмімен ұсынылған педагогикалық қоғамдастықтың кәсіби коллаборациясы қатысушылардың жетістіктерін ынталандыруды қамтамасыз етуге, қажетті құзыреттіліктерді үйретуге, бір мақсатқа жету үшін тиімді қарым-қатынас негізінде топтық үдеріске қосуға арналған деген қорытынды жасауға болады.

Түйін сөздер: коллаборациялық орта, бірлескен іс-әрекет, кәсіби іс-әрекет, кәсіби ынтымақтастық, топтық жұмыс, кәсіби құзыреттілік, практикаға бағдарланған оқыту, ынтымақтастық, бірлескен орта, ПОҚ-студент-жұмыс берушілердің өзара әрекеттестігі.

Кіріспе

Білім беру сапасы мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігінің кепілі болып табылады. Еліміздегі жоғары білім беру саласына инновацияларды белсенді енгізу, педагогикалық жоғары оқу орындарының білім беру қызметін оңтайландыру негізінде ұлттық сана-сезімі, кәсібилігі мен бәсекеге қабілеттілігі жоғары дамыған, сыни тұрғысынан ойлай алатын, креативті, мобильді қоғамның әлеуметтік белсенді мүшелерін, педагогтердің жаңа буынын тәрбиелеу басты міндеттердің бірі.

Аталған міндеттерді шешуде Қазақстан Республикасының 2022-2026 жылдарға арналған білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы, 2021-2025 жылдарға арналған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жобасы, мемлекеттің білім беру жүйесіне білім алушыларды кәсібилікке баулитын 12 жылдық білім беру реформасының ендірілу барысы осы реформа талаптарына болашақ мұғалімнің даяр болуын, яғни кәсіби даярлығын жетілдіру, мәртебесін көтеру және практикалық-бағдарланған біліктерін қалыптастыру қажеттілігін арттыра түсуді талап етеді [1,2,3].

Осыған байланысты отандық білім беруді дамытудың экономикалық логикасы жаңа, табысты нәтижелерге қол жеткізу үшін білім беру ұйымдарының ресурстарын (білім, өнімдер, идеялар, технологиялар, кадрлар) біріктіру болып табылады. Ол дегеніміз, білім беру тәжірибесінде желілік өзара әрекеттестік, әлеуметтік серіктестік және кәсіби ынтымақтастықты (коллаборацияны) қалыптастыруды айтуға болады. Себебі біз ұсынып отырған коллаборациялық үдеріс әрқашан практикаға бағдарланған, сондықтан олар текадам іс-әрекетінің кәсіби салаларында пайда болатын инновациялық даму жолына көшуде ұжымдық жұмысқа, жобаларды құруға, оны жүзеге асыруға және басқаруға қабілетті жаңа формация педагог кадрларды жан-жақты даярлауды көздейтін және ғылымның, білім беру мен өндірістің интеграциясы мен оларда қажетті құзыреттіліктердің тиісті деңгейін қалыптастыруды көздейтін жүйелі даярлау жағдайында жүзеге асатыны анық, ал бұл болса біздің жұмысымыздың өзектілігін арттырады.

Негізгі бөлім

«Коллаборация» ұғымы ағылшын тілінен «ынтымақтастық» деген мағынаны білдіреді және төменде берілген мазмұнда мәні ашылады:

жаңа экономиканың жаһандық ортасындағы кооперацияның ерекше нысаны;

ортақ мүдделері бар және бір мақсатқа жету үшін жұмыс істейтін бірнеше субъектілердің бірлескен жұмысы;

бизнесті ұйымдастырудың орталықтандырылмаған моделі;

ортақ өнім қызметінің әртүрлі салаларындағы мамандардың көзқарасы мен күш-жігері негізінде құру мақсатында өздерінің интеллект еңбегінің нәтижелерін және басқа ресурстарды біріктіретін қауымдастықтарды ұйымдастыру нысаны. Жаңа интеллектуалды өнімді алу үшін коллаборацияның нақты түрі ретінде ақыл-ой еңбегімен байланысты кез келген салада пайда болуы мүмкін. Осы уақытқа дейін ынтымақтастық

инновациялық үдерістердің дамуымен байланысты ғылым мен білім беру саласында кеңінен қолданылады. Коллаборацияның басты міндеті – ғылым мен технологияны дамытудың серпінді бағыттарында өз іс-әрекетін жүзеге асыратын пәнаралық құзыреттіліктерді жеткізуші педагогтердің жаңа буыны үшін шығармашылық ортаны қалыптастыру және құру. Коллаборация барысында шығармашылық белсенділіктің бірыңғай бірлескен ортасы қалыптасады. Сондай-ақ, шетел және отандық ғалымдардың зерттеулеріндегі «коллаборация» мәселесінің қарастырылу деңгейін 1-кестеде көруге болады.

Кесте 1

Ғалымдардың «коллаборация» ұғымына берген анықтамалары

№	Зерттеу мәселесі	Авторлар
1	Жаһандық ортадағы кооперация	О.В.Иншаков
2	Бір мақсатқа жету үшін бірлескен еңбек	Н.Ю.Самсонов
3	Кәсіпкерліктің орталықтандырылмаған моделі	С.Г.Якунаева, Ю.Е. Кошурникова
4	Мақсаттар бірлігінде бірлескен жобалар құру	О.Г.Тихомирова
5	Өнімді жасау үшін зияткерлік еңбек нәтижелерін біріктіретін қауымдастық	Н.В.Смородинская
6	Әр түрлі ұйымдық-құқықтық нысандарда жүзеге асырылатын интеграция	Ю.С.Богачев, В.В.Борисова, А.М.Гринь, И.Г.Дежина, Г.Ицковиц, А.Н.Лунькина, В.В.Маковеева
7	Консорциумдардың құқықтық дизайнының ерекшеліктері, олардың қызметі мен қатысушыларының қарым-қатынасын реттеу	Л.Ю.Эйснер, Е.Н.Сочнева, М.Э.Червякова, Г.С.Тюляева және Э.Ю.Витоль
8	Ынтымақтастық тәжірибесі	М.Гибсон, А.Ю.Ауылина, А.А.Лаврова, Д.П.Фролова, М.М.Бабкина, Д.В.Кадацка
9	Ғылым мен білімдегі ынтымақтастық	Ю.С. Лаврова, В.В.Богатова, Д.С.Сыроежкина, М.В.Шкуратова, И.Д.Полынцева
10	Коллаборациялық үдерістер практикаға бағдарланған	Әбдіғапбарова Ұ.М., Айтенова Э.А.
11	Ынтымақтастықтағы қолайлы жағдай	Мусина Д.С.
12	Ортақ іс-әрекеттің нәтижелі табыстылығы	Берикханова А.Е.

Осылайша, кез-келген коллаборация оның қатысушыларының пәнаралық құзыреттілігі арқылы жаңа нәрсе жасауға арналған екендігін тұжырымдауға болады.

Осы талдаулар бізге білім берудегі коллаборацияға қатысты бірқатар ұғымдардың ғылыми әдебиеттерде зерттелегенін байқатты (сурет 1):

категория ретінде ынтымақтастық туралы белгілі бір түсінік қалыптасты (С.Г.Якунаева, Ю.Е.Кошурникова [4]);

бірлескен жұмыс (Е.А.Антипин [5]);

желілік өзара әрекеттесу (О.В.Иншаков [6], Н.В.Смородинская [7]);
жобалық қызмет (О.Г.Тихомирова [8]);
бір мақсатқа жету үшін бірлескен еңбек (Н.Ю.Самсонов [9]);
коллаборациялық үдерістер практикаға бағдарланған (Әбдіғапбарова Ұ.М., Айтенова Э.А. [10]);
ынтымақтастықтағы қолайлы жағдай (Мусина Д.С. [11]);
ортақ іс-әрекеттің нәтижелі табыстылығы (Берикханова А.Е. [12]).

Сурет 1. Ғалымдардың білім берудегі коллаборацияға қатысты ұғымдарды зерттеуі

Сонымен, авторлардың жұмыстары бірлескен тәсіл мәселелерін шешу контекстінде «коллаборация», «коллаборациялық орта», «коллаборациялық оқыту», «коллаборациялық технология» ұғымдарының мәнін аша отырып, олардың **коллаборацияны орта, модель, технология, тәсіл, үдеріс** тұрғысынан қарастырғанымен барлығы да болашақ педагогті оқу орны мен өндірістің әріптестігінде даярлау қажеттілігін, бірлескен ортада бір мақсатта ортақ нәтижеге жету үшін ынтымақтастықта даярлығын теңдестіруге болады.

Тұжырымдай келе, біздің түсінігімізше «Коллаборация» – бірлескен іс-әрекет, ынтымақтастық, ортақ мақсаттың нәтижеге бағытталуы деген түсінікті білдіреді.

«Коллаборациялық орта» – білім алмасу, оқыту және келісімге (консенсусқа) қол жеткізуде орын алатын ортақ мақсаттар үшін қандай да бір салада, екі және одан да көп адам немесе ұйымдардың бірлескен іс-әрекеті (үдерісі).

«Коллаборациялық оқыту» (ағылш. collaborative learning) – бұл оқыту білім алушылар арасындағы немесе студенттер мен оқытушы арасындағы тығыз өзара өзара әрекеттестікке негізделген тәсіл. Үдеріске қатысушылар ақпаратты белсенді түрде бірлесіп іздейді, талқылайды және мағынаны түсіну арқылы білім алады. Коллаборациялық оқыту топтық жобалар, бірлескен зерттеу-жұмыстар, шығармашылық сессиялар, ми шабуылдары және т.б. сияқты форматтарды қамтиды.

Коллаборациялық кеңістік (collaboration space) – бірлескен артефактілер жиынтығы және оларға қатысушылардың қол жеткізу тәсілдері.

Ал коллаборациялық технологиялар (collaborative technologies) – коллаборациялық ортаны құру мен қолдаудың кез келген технологиясы.

Нәтижелер

Қазіргі кәсіптік білім беру тәжірибесінде қоғамдағы динамикалық үдерістер мен ЖОО-да мамандар даярлау сапасы арасындағы айтарлықтай алшақтық байқалады. Себебі, ЖОО-да пәндік оқытудың басым сипаты студенттердің білімінің жиі шашыраңқы, тым теориялық сипатқа ие болуына әкеледі, нәтижесінде алған білімдерін практикада қолдануда және ұйымдастырушылық, басқарушылық, жобалау іс-әрекетін жүзеге асыруда қиындықтары туындайды. Осындай оқу-танымдық іс-әрекеттің нәтижесінде алынған білім қажетті нәтиже бермейтінін аңғаруға болады. Ал, біз қарастырып отырған коллаборациялық үдерістер әрқашан тәжірибеге бағытталған, сондықтан олар тек адам іс-әрекетінің кәсіби салаларында пайда болады.

Яғни, бүгінгі таңда мұғалімдердің біртұтас педагогикалық үдерісінде ұжым теориясының негізгі ережелерін қолдану дағдылары сұранысқа ие, бұл өз кезегінде топтық жұмыс мәселелерінде кәсіби құзыреттілікті қалыптастыруды талап етеді.

Коллаборациялық ортаны құрудың *бірінші қадамы*: ұжымда достық атмосфера құру, педагогикалық міндеттерді шешу үшін ПОҚ-ң студенттермен, студенттердің студенттермен бір-бірімен өзара әрекеттесуінің сенімді ортасы болуы, бұл кәсіби-педагогикалық қарым-қатынас мәдениетін дамытуға, тәжірибе мен идеялармен алмасуға, өзара түсіністікті дамытуға, бірлескен ортаның әлеуметтік сипатын түсінуге мүмкіндік береді.

Топтың әрбір мүшесін құрметтеу, қабілеттерін тану және жеке үлестері негізінде ынтымақтастық студенттердің әлеуетті мүмкіндіктерін ашуға қолайлы жағдай жасайды. Іс жүзінде біз жұмысты дұрыс ұйымдастырған кезде: үдерістің әрбір қатысушысы топтық іс-әрекетке қатысып, өзі үшін белгілі бір нәтижелерге қол жеткізетінін көруге болады; студенттер өздерінің жетістіктерін топтың басқа мүшелерімен салыстыруға мүмкіндік алады; топтық жұмысты қолдану қызығушылық тудырған және танымдық қызығушылықты едәуір арттырған іс-әрекет түрін әртараптандыру мүмкіндігі болады; студенттерді жалпы тапсырмасы бар шағын топтарға біріктіру, әр студент үшін оның тапсырманы орындауға қатысу формаларын бөлу, әрқайсысы өз жұмысының нәтижесі үшін ғана емес, ең бастысы бүкіл топтың нәтижесі үшін де жауап беретін жағдайлар жасалады; бұл ортада студент өзінің маңыздылығы мен ұжымдағы жеке құндылығын

түсінуге, шығармашылық, инновациялық ғылыми-зерттеу жұмыстарына даяр болуына үлесін қосады.

Біздің пайымдауымызша, топтық іс-әрекет барысында студенттердің мәселелерді бөліп көрсетуді және оларды шешудің жолдарын табуды, өз көзқарасын қалыптастыруды, өз пікірін қорғауды, коммуникативтік дағдыларды игеруді қалай үйренетінін – коллаборациялық оқу ортасын құру айқын мысал бола алады. Коллаборациялық оқу ортасын құру барысында қатысатын студенттер саны артады. Нәтижесінде бұл жаңа идеяларды қалыптастыруды жеңілдететін, кері байланыс ұйымдастыруға және іс-шараны әртүрлі елдердің студенттері мен педагогтері арасында шығармашылықты өзара әрекеттестіктік байланыстар орнату бойынша нәтижелі көрсеткіштердің біріне айналдыруға мүмкіндік беретінін көреміз.

Тәжірибе көрсеткендей, коллаборациялық ортаны құрудағы екінші қадам: ауысымдық құрамды қолдана отырып, кәсіби этика, нормалар мен талаптарды сақтай отырып, топтық жұмысты ұйымдастыра білу. Бірлескен ортаны қамтамасыз ету болашақ педагогтердің кәсіби ұтқырлығын дамытуға көмектеседі; студенттер тақырыпқа тез еніп, шешімнің әртүрлі нұсқаларын жедел әзірлейді; жалпы және жеке іс-әрекеттерді түзету мен үйлестіруді жүзеге асыра алады; әріптестерінен алынған ақпаратты тіркеуді және жүйелеуді қамтамасыз ете алады; студенттердің байқауға деген қызығушылығы мен назарын арттыру үшін инновациялық әдістер мен формаларды таңдап, әзірлейді.

Бүгінгі күні коллаборациялық ортаны құрудағы үшінші қадам: білім беру сапасын жоғалтпай қашықтықтан оқыту форматына көшу талаптары қойылуда. Біздің коллаборациялық ортадағы тәжірибеміз қысқа уақыт ішінде қойылған міндеттерді шешуге бағдарлануға және онлайн оқыту шеңберінде ПОҚ мен студенттердің бір-бірімен өзара әрекеттестікте жұмыс істеудегі білім беру мүмкіндіктерін кеңейтуге көмектесу. Бұл ретте топтық жұмыс нысанын ұйымдастыру қойылған міндеттерге байланысты студенттерді олардың тәжірибесін, жұмыс өтілін, жасын ескере отырып, тең деңгейлі немесе көп деңгейлі топтарға біріктіру және бірлескен іс-шаралар ақпарат беру мен оқыту үдерісін жаңдандырады. Сондай-ақ, ПОҚ мен студенттердің арасында құрылған чат қарым-қатынас пен кеңес беруде үлкен көмек көрсетеді.

Болашақ педагогтерді кәсіби даярлауда практикаға бағдарланған, дуальді-бағдарлық оқытудың маңызы ерекше екендігін айта отырып, студенттердің ақпараттық-коммуникативтік құзыреттіліктерін дамытуда мектеп-колледж-ЖОО өзара әрекеттестігінде көп жылдық тәжірибесі бар педагогтармен, бірақ ақпараттық-коммуникативтік технологияларды меңгермеген педагогтер және оларды жақсы меңгерген, бірақ қашықтықтан сабақ жүргізу тәжірибесі мен білімі жеткіліксіз жас мамандардан тұратын шағын топтар құру елеулі көмек көрсететінін айдан анық. Мұғалімдердің өзара оқуы кейбір заманауи ақпараттық технологияларды, оқытудың инновациялық-трансформацияланған әдістері мен формаларын (робототехника, 3D модельдеу, телесабақтар, онлайн аудио, видео сабақтарды дайындау мен түсіруді) игеру процесін жеделдетеді. Жас түлектер оқытудың жаңа тәсілдерін енгізіп, сабақтың эмоционалды берілуін белгілей алады әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеуге, коммуникациялық үдерісті жоспарлау мен ұйымдастыруға дайындығын дамытуға оң әсер ететіндігі сөзсіз [13].

Коллаборациялық орта әріптестік қағидаттарына негізделген ПОҚ-студенттер-жұмыс берушілердің бірлескен іс-әрекетін ұйымдастыруға мүмкіндік туғызады. Мысалы: әртүрлі тақырыпта жобалық-конкурстар іске асыру бізге қатысушылардың тұлғааралық өзара әрекеттестік байланыс дағдыларын дамытуға, бір-бірінің табысын қолдауға, өзінің тиімділігін топтық бағалауға, оны арттыру тәсілдерін әзірлеуге ықпал етеді [14]. Жобаны бірлесіп әзірлеу және орындау қатысушылардың үйренгеннен өзгеше мінез-құлықтың әртүрлі түрлеріне төзімділік және т.б. сияқты жеке қасиеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, қоғамдық бірлескен жұмыс нәтижелері, іскерлік талқылау жүргізу, жанжал жағдайлары мен даулы мәселелерде келісімге қол жеткізу үшін жауапкершілікті қалыптастырады. Әрине, жоба бойынша жұмыс болашақ педагогтердің әлеуметтік-кәсіби құзыреттілікті қалыптастыруға, әлеуметтік-кәсіби бағдарларға сәйкес өз қызметін дұрыс ұйымдастыруға көмектеседі деп тұжырымдаймыз.

Талқылау

«Бәсекелестіктен ынтымақтастыққа» көшу идеясы педагогикалық білім беруді жаңғырту тұжырымдамасын әзірлеу барысында пайда болды деп айтуға болады. Сонымен, біз қарастырып отырған коллаборациялық орта негізінде болашақ педагогтің кәсіби даярлығының теориялық-әдіснамалық негіздемесі бойынша бірқатар ғалымдардың зерттеу көзқарастарын талдап талқылайтын болсақ, коллаборациялық ортаны құру ерекшеліктері А.С.Макаренко әзірлеген және эксперименталды түрде дәлелденген ұжымның даму теориясымен тығыз байланысты. Бұл теорияның мәні адамның жеке басының қалыптасуы мен дамуы ұжымдағы басқа адамдармен қарым-қатынас жүйесін ұйымдастырудың ерекшеліктерімен, жеке тұлғаны «ұжым арқылы», «ұжымда» және «ұжым үшін» тәрбиелеуімен сәйкес келеді.

Педагогикалық теорияда ұжымда жеке тұлғаны тәрбиелеу туралы қарама-қайшы түсіндірулер болғанымен, біз бұл теорияның тұлғаға бағытталған, гуманистік бағыты бар деп санаймыз, өйткені ұжымның шығармашылық әлеуетін пайдалану арқылы жеке тұлғаға өзінің қабілеттерін ашуға, тұлға ретінде қалыптастыруға мүмкіндік беруге болады. Іргелі принципте көрсетілген. Бұл идея А.С.Макаренко ұсынған «құрмет пен талап» қағидаты ретінде, яғни мұғалімнен жеке адамға қатысты қатаңдық пен құрметті үйлестіру, студенттік топ мүшелері арасындағы қарым-қатынасты үйлестіру, өзара жауапкершілік пен тәуелділік ережелерін бекіту мүмкіндігі талап етіледі. Ұжымның ұйымдастырушылық, тәрбиелік, ынталандырушы ретіндегі негізгі функцияларын А.С.Макаренко мұндай белгілер тек дамыған ұжымға ғана тән екенін және тек дамыған ұжым ғана өзінің әлеуметтік функцияларын сәтті орындай алатынын атап көрсетеді [15].

Ал, шетелдік ғылыми әдебиеттерді топтық оқыту бойынша зерделеу кезінде білім беру үдерісіне сәтті кіріктірілетін коллаборациялық оқу ортасының әртүрлі әдістерінің сипаттамасын табуға болады. Мәселен, мысалы, Роберт Славин төрт әдісті жан-жақты сипаттайды: а) шағын топтарында бірлескен оқыту (Student Teams Achievement Division/STAD); б) ойындар негізінде командада оқыту (Teams Games Tournament/TGT); с)

командалық оқытуды даралау (Team Assisted Individualization/TAI); d) ынтымақтастық оқу және шығармашылық эссе бойынша оқыту (Cooperative Integrated Reading and Composition/CIRC) [16].

Американдық ғалымдар Дэвид Джонсон және Роджер Джонсон, әртүрлі оқыту әдістерінің тиімділігін анықтау бойынша халықаралық зерттеулер нәтижесінде, коллаборациялық оқу ортасының әдістері дәстүрлі педагогика әдістерімен салыстырғанда тиімді деген ойға келді.

Коллаборациялық оқыту Н.В.Павельеваның мақаласында білім беру үдерісін тиімді ұйымдастырудың үлгісі ретінде ұсынылған. Сонымен қатар, коллаборациялық оқыту – бұл қазіргі заманғы әлемдік білім беру тәжірибесінде ең көп сұранысқа ие әдістердің бірі [17].

Ш.С.Асилова коллаборациялық оқыту үдерісінде болып жатқан тұлғаның эмоционалды және әлеуметтік дамуы топтың әр мүшесінің қабілеттері мен жеке үлестерін құрметтеу, тану, ынтымақтастыққа деген ұмтылыс пен қабілет, өзара түсіністік сияқты маңызды жеке қасиеттердің қалыптасуына әкелетінін атап өтті [18]. Сондай-ақ, Г.П.Синицынадан кейін біз коллаборациялық оқу ортасының үлкен тәрбиелік мәні бар деп санаймыз, өйткені барлық субъектілер жалпы іс-әрекетте серіктестік, өзара құрмет, өзара көмек, ұжымшылдық қатынастарымен біріктіріледі. Білім беру мәселесін шешу барысында бір-бірімен ынтымақтаса отырып, білім алушылар жанжалдарды еңсеруге ұмтылады, ынтымақтастық қабілетін қалыптастырады, серіктестермен өзара әрекеттестікті үйренеді. Яғни, серіктес ретіндегі рөлін түсіну, әртүрлі көзқарастарға төзімділікті қалыптастыру, бірлескен жұмыстың нәтижесі үшін жауапкершілік, даулы сәттерде келісімге келуге ұмтылу маңызды [19].

Білім беру үдерісінде коммуникация үдерісінің мәнін ашатын коммуникация теориясы дәстүрлі түрде негізгі аспектілердің бірі болып саналады. Тұлғааралық қарым-қатынас коллаборациялық оқытудың негізінде жатыр. Тиімді бірлескен іс-әрекет серіктестермен келісім немесе келіспеушілік білдіру, назар мен қызығушылықты көрсету, ризашылық білдіру дағдыларын қамтитын дұрыс қарым-қатынас стилінің қалыптасқан дағдыларымен қамтамасыз етіледі. Қазіргі уақытта командалық жұмыс дағдылары еңбек нарығында жоғары сұранысқа ие. Кіші топтардағы қарым-қатынас түрлері келесідей болуы мүмкін: оқытушы-топ, оқытушы-микротоп, топ-микротоп, микротоп-микротоп, микротоп-студент, студент-топ, оқытушы-студент және т.б. оқытушының рөлі білім алушылардың белсенділігін үйлестіру, кеңес беру, ынталандыру болып табылады. Сонымен қатар, студенттер бір-біріне көмек, қолдау көрсете отырып, дербестікті, шығармашылық әлеуетті, өзін-өзі жүзеге асыруды дамыту мүмкіндігіне ие.

Өз кезегінде, С.Н.Рягин қазіргі жоғары білім беру мәселелерін талдай отырып, педагогикалық білім беруді модернизациялаудың векторлық моделін үш деңгейге бөліп көрсетеді: заңнамалық база, аймақтардағы педагогикалық білім берудің даму стратегиялары мен модельдері және педагогикалық университеттер [20]. Біздің ойымызша, ең маңыздысы – бұл педагогикалық серіктестік пен желілік өзара әрекеттесудің жаңа формаларын іздеумен, академиялық ұтқырлықты ұйымдастырумен, педагогикалық қоғамдастықты қазіргі педагогикалық практика мәселелеріне қосумен байланысты бірлескен деңгей.

Сондай-ақ, модернизация жағдайындағы жоғары білім берудегі өзгерістердің мәнін А.П.Тряпицына мұғалімнің кәсіби іс-әрекетінің қазіргі заманғы моделінің негізгі сипаттамаларына баса назар аударады: командалық рух, ынтымақтастық, өзіндік пен жекелік жұмыстың ұжымшылдық пен командалық жұмыспен үйлесуі. Ол педагогикалық білім беруді дамыту контекстінде «білім сапасы = өмір сапасы» қағидаты бойынша бағытталған жүйелі бірлескен өзгерістерді жобалау қажеттігін көрсетеді [21]. Осылайша, жаһандану («әлемдік университеттер»), сабақтастық (ғылым-білім-өндірістің ортақ үйлесімділіктің маңыздылығы), геймификация (ойын өмір нормасы ретінде) дәуірінде жоғары білім кәсіби қауымдастықтар, бизнес және білім беру ұйымдарының кластерлерін құра отырып, байланыстарды нығайтуға және жоғары оқу орындарының қолда бар ресурстарын біріктіруге ұмтылады.

А.Е.Берикханова пікірі бойынша, бірлескен өзара әрекеттесуге қатысушының субъективтілігі оқытушының сабақта студенттердің топтық, командалық, жұптық іс-әрекетін ұйымдастыра білуімен қамтамасыз етіледі. Топтарға бөлудің әртүрлі түрлері бар. Бұл жағдайда келесі тармақтарды ескеру қажет [12, 10 б]:

- * Ынтымақтастыққа қатысушылармен бірлесіп топтық жұмыс ережелерін әзірлеу;
- * Топтар ауыспалы құрамға ие болуы керек;
- * Әр топта әртүрлі рөлдерді бөлу;
- * Топтардағы рөлдер үнемі өзгеріп отыруы керек;
- * Кәсіби этика нормалары мен талаптарын сақтау;
- * Топтарда тек сындарлы сын айту.

Сонымен бірге мұғалім фасилитатор рөлін атқарады, яғни топтық коммуникацияны қамтамасыз етеді, топтар арасындағы пікірталас үшін қолайлы орта құруға ықпал етеді. Ынтымақтастықта әр студент оқу үдерісінің тікелей қатысушысы болуы, танымдық іс-әрекеттің түрлерін саналы түрде таңдауы, рефлексиялық іс-әрекетпен айналысуы, өз ойын еркін білдіруді үйренуі, өз мүмкіндіктерін жүзеге асыра алуы қажет.

Ал, кәсіби білім беру жағдайындағы педагогикалық сауатты ұйымдастырылған коллаборациялық оқу ортасы болашақ мұғалімнің әлеуметтік табысты тұлғасын қалыптастырудың тиімді тетіктерінің бірі болып табылады. Әлеуметтік және кәсіби табысты тұлғаны қалыптастырудың семантикалық жүктемесі ынтымақтастық идеясының маңыздылығына ие, оның болашағы бүгінгі объективті шындықпен, жаңа әлеуметтік үміттерге сәйкес келеді. Болашақ мұғалімнің әлеуметтік табысты тұлғасы қазір педагогикалық практика, қоғамның инновациялық-индустриялық даму сұраныстарына ие.

Жоғарыда айтылған ой-пікірлерді тұжырымдасақ, коллаборация нарықтық немесе иерархиялық қатынастардың кез-келген түрінен ерекшеленеді, өйткені ол «тең» және мүдделер бойынша өзара әрекеттесуді қамтиды. Қатысушылардың ресурстарын біріктіру осы формада, сайып келгенде, белгілі бір бірыңғай нәтижеге (өнімге, білімге) әкеледі. Қатысушылардың «тең дәрежеде» дағдылары мен интеллектін неғұрлым қуатты пайдалануға, стандартты емес жағдайларда шешімдер әзірлеуге, шеберлікті дамытуға және оны көрсетуге мүмкіндік беретіні сөзсіз.

Қорытынды

Коллаборацияның әртүрлі әдістері мен стратегияларын қолданудың тиімді нәтижесі болашақ педагогтердің өзін-өзі тәрбиелеуге, өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жүзеге асыруға деген ұмтылысын, өзіне деген сенімділік пен көпшілік ортада өзін ұстауы мен ойын ашық жеткізу, т.б., яғни тұлғалық қасиеттерін дамытуға көмектеседі.

ПОҚ-ң коллаборациялық ортада жұмыс істей білуі және қалыптасқан құзыреттіліктер студенттердің топтық жұмысын сәтті ұйымдастыруға және олардың білім алуға деген ынтасын арттыруға, оқу үдерісі шеңберінде құзыреттіліктерін дамытуға ықпал етеді. Осылайша бірлескен іс-әрекеттің негізі ынтымақтастық: ПОҚ-студенттер-жұмыс берушілердің теориялық, практикалық, кәсіби, шығармашылық бағытта өзара әрекеттестігін ұйымдастырып, дамытуда қолайлы екендігін нық сеніммен айтамыз. Студенттер ПОҚ-жұмыс берушілерді серіктес ретінде қабылдауға, оқудың сәтті нәтижелілігі әрбір топ мүшесіне бірдей байланысты екендігіне көз жеткізеді.

Біз таңдаған жол нәтижесінде, болашақ педагогтің жетекші ұстанымы басқару емес, жеке тұлғаны сүйемелдеу, оны ынталандыру және таң қалдыру, кеңес беру және көмек көрсету, оқушының шығармашылығы үшін жағдайлар мен ортаны ұйымдастыру, шешімдерді бірлесіп іздеу, өз ұстанымы мен жұмысын көрсету, оқушылармен бірге мәселелерді талқылауға даяр екенін көрсетеді. Сондай-ақ, жұмыстың топтық формаларын қолдану студенттің сыни тұрғысынан ойлауы мен шығармашылығын дамытуға кең мүмкіндіктер ашады.

Осылайша, коллаборациялық ортаны құру, болашақ педагогтің белсенді іс-әрекеті, оның біртұтас педагогикалық үдеріске қатысушылармен өзара әрекеттесуі, балалармен жұмыс жасауда бірлескен ортаның ерекшеліктерін қолдану педагогтің кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың шешуші шарттарының бірі деп тұжырымдаймыз. Топтық іс-әрекет негізінде әлеуметтік маңызды іс-әрекетке даяр мұғалімнің әлеуметтік табысты тұлғасын қалыптастырудың, әлеуметтік байланыстар орната білудің, балалар ұжымында да, педагогикалық ұжымда да қолайлы психологиялық климат құрудың маңызды тиімді механизміне айналатынына; педагогикалық практика, қоғам дамуының сұраныстары талап ететін мақсатты болуға, жауапты шешімдер қабылдауға даяр болатынына біз сеніммен айта аламыз. Білім беру жағдайында педагогикалық сауатты ұйымдастырылған коллаборациялық оқу ортасы кәсіби құзыретті болашақ педагогтерді қалыптастырудың тиімді тетіктерінің бірі болып табылады. Мұғалімнің өз дағдыларын оқу үдерісіне дәйекті әдістемелік түрде енгізуі білім алушылардың жаңа білімді сапалы игеруін, оқу, пәндік және арнайы дағдыларды қалыптастыру мен пысықтауын, әмбебап дағдыларды дамыту мен бекітуді, әлеуметтік маңызды құндылықтар мен адамгершілік мінез-құлық нормаларын сіңіруді, қазіргі жағдайда білімнің пайдалылығы мен маңыздылығын түсінуді қамтамасыз етеді.

Авторлардың қосқан үлесі

Айтенова Э.А. – теориялық тұжырымдама, зерттеу нәтижелерін түсіндіру және ұйымдастыру, орыс және ағылшын тілдеріндегі материалдарды талдау, мақала жазу.

Сарыбекова К.Н. – зерттеу тұжырымдамасы мен әдістемесін жобалау, зерттеу нәтижелерін түсіндіру, мақала жазу

Сманова А.А. – студенттер арасында эксперимент жүргізу және оның нәтижесін талдау, зерттеу нәтижелерін түсіндіру, эмпирикалық мәліметтерді дайындау, фигуралар мен кестелерді құрастыру,

Кошимбетова З.Д. – студенттер арасында эксперимент жүргізу және оның нәтижелерін талдау.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының 2022-2026 жылдарға арналған білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы. – 2022 жылғы 24 қарашадағы № 941 қаулысы. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2200000941>
2. 2021-2025 жылдарға арналған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жобасы. –2021 жылғы 12 қазандағы № 728 қаулысы. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2100000728>
3. 12 жылдық білім беру реформасы. – 2006 жылғы 19 шілдедегі N 681 Қаулысы. https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P060000681_
4. Якунаева С.Г., Кошурникова Ю.Е. Доверие и клиентоориентированность как факторы успеха фирмы // Фундаментальные исследования. – 2013. – № 6-4. – С. 971-975.
5. Антипина Е.А. Региональная политика нового поколения: постановка задачи в сфере человеческого капитала // Человеческий капитал. –2014. – № 4(64). – С. 41-45.
6. Иншаков О.В. Коллаборация как глобальная форма организации экономики знаний // Экономика региона. – 2013. – № 3(35). – С. 38-44.
7. Смородинская Н.В. Смена парадигмы мирового развития и становление сетевой экономики. // Экономическая социология. – 2012. – Т. 13. – № 4. – С. 95-115.
8. Тихомирова О.Г. Корпоративная коллаборация и взаимодействие: решение проблемы самоорганизации социально-экономических систем // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 9-5. – С. 1082-1086.
9. Самсонов Н.Ю. Коллаборация вузов и корпораций: что, кому, зачем? // ЭКО. –2013. – № 10(472). – С. 51-56.
10. Aitenova E., Smanova A. Construction of dual system of preparation of engineering-pedagogical personnel at higher education institute. – Astra Salvensis – Review of history and culture, year VII, number 13, 2019. – P. 345-357. - ISSN 2393-4727
11. Мусина Д.С. Коллаборативная среда как благоприятное условие для формирования профессиональной компетентности педагогов дополнительного образования // Social And Political Researches. – 2021. – № 1(10). – С. 124-133. DOI 10.20323/2658-428X-2021-1-10-124-133.
12. Sovetkanova, D., Turgunbayeva, B., Chinibayeva, G., Aiman, B., & Imansydykova, N. (2021). Innovative Methods and Technologies of Training Specialists in Postgraduate Pedagogical Education. International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET), 16(19). - P. 109-123.
13. Романцова М.Г. Дидактика и компетентность в профессиональной деятельности преподавателя медицинского вуза и колледжа. Руководство для преподавателей / М.Г.Романцова, М.Ю.Ледванова, Т.В.Сологуб. – Москва: Академия естествознания. – 2010. – 151 с.

14. Тарханова И.Ю. Интерактивные стратегии организации образовательного процесса в вузе: учебное пособие. – Ярославль: Изд-во ЯГПУ, 2012. – 67 с.
15. Кенсарина М.В. Теория коллектива А.С.Макаренко: философские и психологические аспекты // Успехи современного естествознания. – 2015. – № 1-2. – С. 301-304
16. Slavin, R.E. Cooperative learning and academic achievement: Why does groupwork work? - *Anales de Psicología*, 30(3), 2014.- P. 785–791.
17. Павельева Н.В. Коллаборативное обучение как модель эффективной организации образовательного процесса / Н.В. Павельева. – Текст: непосредственный // Образование. Карьера. Общество. – 2010. – №3(29). – С. 30-37.
18. Асилова Ш.С. Влияние коллаборативной среды на познавательную активность учащихся / Ш.С. Асилова. – Текст: непосредственный // *European research*. – 2016. – №5(16). – С. 87-88.
19. Синицына Г.П. Стратегия обучения в партнерстве: коллаборативное обучение / Г.П. Синицына. – Текст: непосредственный // Педагогические науки. – 2019. – №2(36). – С. 78-82.
20. Рягин С.Н. Модернизация педагогического образования в России: проблемный анализ практики первого года реализации // Управление образованием: теория и практика. – 2015. – №2(18). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/modernizatsiya-pedagogicheskogo-obrazovaniya-v-rossii-problemnyy-analiz-praktiki-pervogo-goda-realizatsii>
21. Модель уровневой оценки профессиональной компетентности учителя = Teachers' professional competence: The model of level-based assessment / Писарева С.А., Пучков М.Ю., Ривкина С.В., Тряпицына А.П.; С.А. Писарева, М.Ю. Пучков, С.В. Ривкина, А.П. Тряпицына // *Science for Education Today*. – 2019. – Том 9, N 3. - С. 151-168. – URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=38538213>. – DOI: 10.15293/2658-6762.1903.09. Объем в п.л.: 2,25 п.л.

Э.А.Айтенова, Қ.Н.Сарыбекова, А.А.Сманова, З.Д. Кошимбетова

Таразский региональный университет имени М.Х. Дулати, Тараз, Казахстан

Теоретико-методологическое обоснование профессиональной подготовки будущего педагога на основе коллаборативной среды

Аннотация. Качество образования, в том числе подготовка профессионалов, гарантирует конкурентоспособность государства, то есть, можно сказать, что ведущими факторами создания коллаборационной среды в сфере высшего образования являются глобализация, технологические достижения и изменение социального порядка в системе высшего образования нового типа экономики. Целью предлагаемой статьи является исследование роли коллаборационной среды в формировании подготовки будущего педагога и определение результатов.

Также в статье предпринята попытка всестороннего анализа сущности коллаборационной учебной среды как инновационной образовательной технологии в зарубежной и отечественной научной литературе. Таким образом, обобщая взгляды зарубежных и отечественных ученых на преимущества коллаборативного обучения в вузах, в том числе в отношении профессиональной подготовки будущего педагога, раскрывается сущность понятий «коллаборация», «коллаборативная среда», «коллаборативное обучение», «коллаборативная технология», дается авторская

справка. Описаны преимущества, эффективность, шаги и основной формат организации коллаборационной учебной среды в университете – принципы командной работы. Показано, что важнейшими условиями деятельности организаций высшего образования в составе коллаборативной среды являются готовность к открытости, самоуправлению, повышению и реализации научного потенциала.

Профессиональная коллаборация имеет один и тот же алгоритм взаимодействия педагогического сообщества и перехода одного вида знаний в другой в процессе творческой деятельности каждого участника. Процесс единого сотрудничества состоит в переходе к обмену опытом; построению сходств, гипотез, моделей; ассимиляции. Таким образом, можно сделать вывод, что профессиональная коллаборация педагогического сообщества, представленная конкретным алгоритмом деятельности, призвана обеспечить мотивацию достижений участников, обучить необходимым компетенциям, включить их в групповой процесс на основе эффективного общения для достижения одной цели.

Ключевые слова: коллаборационная среда, совместная деятельность, профессиональная деятельность, профессиональное сотрудничество, командная работа, профессиональная компетентность, практико-ориентированное обучение, сотрудничество, совместная среда, взаимодействие ППС-студентов-работодателей.

E.A.Aitenova, K.N.Sarybekova, A.A.Smanova, Z.D.Koshimbetova

M.H. Dulati Taraz Regional University (Taraz, Kazakhstan)

Theoretical and methodological justification of the future teacher's professional training based on a collaborative environment

Abstract. The quality of education, including the training of professionals, guarantees the competitiveness of the state. That is, we can say that the leading factors in creating a collaborative environment in higher education are globalization, technological advances and a change in the social order in the higher education system of a new type of economy. The purpose of the proposed article is to study the role of the collaborative environment in the formation of the future teacher's training and to determine the results.

The article also attempts a comprehensive analysis of the essence of the collaborative learning environment as an innovative educational technology in foreign and domestic scientific literature. Thus, summarizing the views of foreign and domestic scientists on the advantages of collaborative learning in universities, including with regard to the professional training of a future teacher, the essence of the concepts "collaboration", "collaborative environment", "collaborative learning", "collaborative technology" is revealed, the author's reference is given. The advantages, efficiency, steps and the main format of the organization of the collaborative learning environment at the university – the principles of teamwork - are described. It is shown that the most important conditions for the activity of higher education organizations as part of a collaborative environment are readiness for openness, self-government, improvement and realization of scientific potential.

Professional collaboration has the same algorithm of interaction between the pedagogical community and the transition of one type of knowledge to another in the process of creative activity of each

participant. The process of unified cooperation consists in the transition to the exchange of experience; the construction of similarities, hypotheses, models; assimilation. Thus, it can be concluded that the professional collaboration of the pedagogical community, represented by a specific algorithm of activity, is designed to motivate the achievements of participants, teach them the necessary competencies, and include them in the group process based on effective communication to achieve one goal.

Keywords: collaborative environment, joint activity, professional activity, professional cooperation, teamwork, professional competence, practice-oriented training, cooperation, joint environment, interaction of teaching staff-students-employers.

References

1. Kazakstan Respublikasynyn 2022-2026 zhyldarga arналған bilim berudi damytudyn memlekettik bagdarlamasy. – 2022 zhyly 24 karashadagy № 941 kaulysy. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2200000941> [in Kazakh]
2. 2021-2025 zhyldarga arналған kәsipkerlikti damytu zhonindegi ulttyk zhobasy. –2021 zhyly 12 kazandagy № 728 kaulysy. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2100000728> [in Kazakh]
3. 12 zhyldyk bilim beru reformasy. – 2006 zhyly 19 shildedegi №681 Kaulysy. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P060000681> [in Kazakh]
4. Yakunaeva S.G., Koshurnikova Yu.E. Doverie i klientoorientirovannost' kak faktory uspekha firmy // Fundamental'nye issledovaniya. – 2013. – № 6-4. – С. 971-975. [in Russian]
5. Antipina E.A. Regional'naya politika novogo pokoleniya: postanovka zadachi v sfere chelovecheskogo kapitala // Chelovecheskij kapital. –2014. – № 4(64). – С. 41-45. [in Russian]
6. Inshakov O.V. Kollaboraciya kak global'naya forma organizacii ekonomiki znaniy // Ekonomika regiona. – 2013. – № 3(35). – С. 38-44. [in Russian]
7. Smorodinskaya N.V. Smena paradigmy mirovogo razvitiya i stanovlenie setevoy ekonomiki. // Ekonomicheskaya sociologiya. – 2012. – Т. 13. – № 4. – С. 95-115. [in Russian]
8. O.G. Korporativnaya kollaboraciya i vzaimodejstvie: reshenie problemy samoorganizacii social'no-ekonomicheskikh sistem // Fundamental'nye issledovaniya. – 2014. – № 9-5. – С. 1082-1086. [in Russian]
9. Samsonov N.Yu. Kollaboraciya vuzov i korporacij: chto, komu, zachem? // EKO. –2013. – № 10(472). – С. 51-56. [in Russian]
10. Aitenova E., Smanova A. Construction of dual system of preparation of engineering-pedagogical personnel at higher education institute. – Astra Salvensis – Review of history and culture, year VII, number 13, 2019. – P. 345-357. - ISSN 2393-4727. [in English]
11. Musina D.S. Kollaborativnaya sreda kak blagopriyatnoe uslovie dlya formirovaniya professional'noj kompetentnosti pedagogov dopolnitel'nogo obrazovaniya. // Social And Political Researches. – 2021. – № 1(10). – С. 124-133. DOI 10.20323/2658-428X-2021-1-10-124-133.
12. Sovetkanova, D., Turgunbayeva, B., Chinibayeva, G., Aiman, B., & Imansydykova, N. (2021). Innovative Methods and Technologies of Training Specialists in Postgraduate Pedagogical Education. International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET), 16(19). - P. 109–123. [in English]
13. Romancova M.G. Didaktika i kompetentnost' v professional'noj deyatel'nosti prepodavatelya medicinskogo vuza i kolledzha. Rukovodstvo dlya prepodavatelej / M.G.Romancova, M.YU.Ledvanova, T.V.Sologub. – Moskva: Akademiya estestvoznaniya. – 2010. – 151 c. [in Russian]

14. Tarhanova I.YU. Interaktivnye strategii organizatsii obrazovatel'nogo processa v vuze: uchebnoe posobie. – YAroslavl': Izd-vo YAGPU, 2012. – 67 s. [in Russian]
15. Kensarinova M.V. Teoriya kollektiva A.S.Makarenko: filosofskie i psihologicheskie aspekty // Uspekhi sovremennogo estestvoznaniya. – 2015. – № 1-2. – С. 301-304 [in Russian]
16. Slavin, R.E. Cooperative learning and academic achievement: Why does groupwork work? - Anales de Psicología, 30(3), 2014.- P. 785–791. [in English]
17. Pavel'eva N.V. Kollaborativnoe obuchenie kak model' effektivnoj organizatsii obrazovatel'nogo processa / N.V. Pavel'eva. – Tekst: neposredstvennyj // Obrazovanie. Kar'era. Obshchestvo. – 2010. – №3(29). – С. 30-37. [in Russian]
18. Asilova, SH.S. Vliyanie kollaborativnoj sredy na poznavatel'nuyu aktivnost' uchashchihsya / SH.S. Asilova. – Tekst: neposredstvennyj // European research. – 2016. – №5(16). – С. 87-88. [in Russian]
19. Sinicya, G.P. Strategiya obucheniya v partnerstve: kollaborativnoe obuchenie / G.P. Sinicya. – Tekst: neposredstvennyj // Pedagogicheskie nauki. – 2019. – №2(36). – С. 78-82. [in Russian]
20. Ryagin S.N. Modernizatsiya pedagogicheskogo obrazovaniya v Rossii: problemnyj analiz praktiki pervogo goda realizatsii // Upravlenie obrazovaniem: teoriya i praktika. – 2015. – №2(18). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/modernizatsiya-pedagogicheskogo-obrazovaniya-v-rossii-problemnyy-analiz-praktiki-pervogo-goda-realizatsii> [in Russian]
21. Model' urovnevoj ocenki professional'noj kompetentnosti uchitelya = Teachers' professional competence: The model of level-based assessment / Pisareva S.A., Puchkov M.YU., Rivkina S.V., Tryapitsyna A.P.; S.A. Pisareva, M.YU. Puchkov, S.V. Rivkina, A.P. Tryapitsyna // Science for Education Today. – 2019. – Том 9, N 3. – С. 151-168. – URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=38538213>. – DOI: 10.15293/2658-6762.1903.09. Объем в п.л.: 2,25 п.л. [in Russian]

Авторлар туралы мәлімет:

Айтенова Э.А. – Phd, М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің қауымдастырылған профессор м.а., Тараз, Қазақстан.

Сарыбекова К.Н. – педагогика ғылымдарының кандидаты, М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің қауымдастырылған профессоры, Тараз, Қазақстан.

Сманова А.А. – Phd, М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің қауымдастырылған профессор м.а., Тараз, Қазақстан.

Кошимбетова З.Д. – магистр, М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің аға оқытушысы, Тараз, Қазақстан.

Сведения об авторах:

Айтенова Э.А. – Phd, и.о. ассоц. профессора, Таразский региональный университет имени М.Х. Дулати, г. Тараз, Казахстан.

Сарыбекова К.Н. – кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор, Таразский региональный университет имени М.Х. Дулати, г. Тараз, Казахстан.

Сманова А.А. – PhD, и.о.ассоц. профессора, Таразский региональный университет имени М.Х. Дулати, г. Тараз, Казахстан.

Кошимбетова З.Д. – магистр, Таразский региональный университет имени М.Х. Дулати, г. Тараз, Казахстан.

Information about authors:

Aitenova E. – Phd, Associate Professor, M.H.Dulati Taraz Regional University, Taraz, Kazakhstan.

Sarybekova K. – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, M.H.Dulati Taraz Regional University, Taraz, Kazakhstan.

Smanova A. – Phd, Associate Professor, M.H.Dulati Taraz Regional University, Taraz, Kazakhstan.

Koshimbetova Z. – master, senior lecturer of M.H.Dulati Taraz Regional University, Taraz, Kazakhstan.